

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Skrifstofa Alþingis - nefndasvið
b.t. allsherjar – og menntamálanefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 15. nóvember 2022

2205038SA KB/kó
Málalykill: 00.63

Efni: Umsögn um frumvarp til breytinga á lögum um útlendinga, 595. mál

Vísað er til umsagnarbeiðni nefndasviðs Alþingis, dags. 28. október sl. vegna ofangreinds frumvarps sem lagt hefur verið fram á yfirstandandi þingi, sbr. 153. löggjafarþing, sbr. og tölvuskeyti þar sem samþykktur var viðbótarfrestur til og með 15. nóvember 2022.

Tekið skal fram að sambandinu barst framangreint frumvarp til umsagnar þegar það var lagt fram á síðasta þingi, eða 152. löggjafarþingi, sbr. **þskj. 837, 595. mál**. Frumvarpið náði ekki fram að ganga og er það nú endurflutt að mestu í óbreyttri mynd. Af þeim sökum telur sambandið rétt að áréttta þau sjónarmið sem komið var á framfæri í síðustu umsögn sambandsins, dags. 31. maí 2022, auk þeirra sem hér verður vikið að.

Almennt

Markmið frumvarpsins er að leysa úr ýmsum álitaeftum við framkvæmd gildandi laga, ekki síst í ljósi fjölgunar umsókna um alþjóðlega vernd. Jafnframt eru í 21. gr. frumvarpsins lagðar til breytingar á lögum um atvinnuréttindi útlendinga og lögreglulögum, sem sambandið telur almennt vera til bóta og þá sérstaklega breytingar er snúa að atvinnuréttindum útlendinga.

Sambandið telur þó rétt að taka fram að lagabreytingar einar og sér munu ekki leysa allan vanda heldur þarf jafnframt að liggja fyrir skýr stefna og hlutverkaskipting, ásamt nauðsynlegri fjármögnun sem tryggji skilvirkt verklag við framkvæmd laganna.

Óhætt er að segja að um sé að ræða eina af stærstu áskorunum í íslenskri stjórnslu um þessar mundir, sem endurspegladist m.a. í umfjöllun um stefnumörkun Sambands íslenskra sveitarfélaga sem rædd var á landsþingi sambandsins í lok september. Endanleg stefnumörkun mun liggja fyrir að lokinni umfjöllun í stjórn sambandsins í lok þessa mánaðar en þær áherslur sem ræddar voru á landsþingi voru einkum þessar:

- Sambandið beiti sér fyrir auknu samstarfi sveitarfélaga og ríkisins um málefni fólks af erlendum uppruna til að sinna þörfum þessarar íbúa.
- Sambandið beiti sér fyrir því að ríkið taki ábyrgð á stöðu einstaklinga í leit að alþjóðlegri vernd og veiti sveitarfélögum fjármagn fyrir grunnþjónustu þeirra.
- Sambandið hafi frumkvæði að samtali á milli sveitarfélaga um að taka á móti flóttafólki og einstaklingum í leit að alþjóðlegri vernd.

Í almennum athugasemdum frumvarpsins kemur m.a. fram að mikilvægt sé í síbreytilegum og lifandi málaflokki að löggjöfin sé aðlöguð þeirri þróun sem á sér stað í alþjóðasamfélaginu og þeim áskorunum sem verndarkerfið stendur frammi fyrir á hverjum tíma. Þurfa stjórnvöld sem fara með þessi málefni að geta brugðist við breyttum aðstæðum til að tryggja að verndarkerfið ráði við að afgangi þær umsóknir sem berast á mannúðlegan og skilvirkan hátt, að fullnægjandi þjónusta sé veitt og að þeir fjármunir sem til ráðstöfunar eru séu nýttir sem best.

Af þessu tilefni tekur sambandið fram að þessi málaflokkur hefur margvíslega snertifletti við sveitarstjórnarstigið. Umsækjendur um alþjóðlega vernd og flóttafólk fá margþætta þjónustu frá þeim sveitarfélögum sem þau eru búsett í. Hefur það í för með sér umtalsverð áhrif á starfsemi sveitarfélaga og upplifa þau almennt mikið álag á samfélagslega innviði vegna mikillar fjölgunar umsækjenda, með tilheyrandi fyrirhöfn og kostnaðarauka.

Við þessum áskorunum hefur að hluta verið brugðist með rammisamkomulagi um samræmda móttöku flóttafólks, sem undirritað var á þessu ári, ásamt því að mennta- og barnamálaráðuneytið veitir sveitarfélögum stuðning vegna skólagöngu barna á flótta. Ljóst er engu að síður að þörf er á meiri stuðningi til sveitarfélaga til að þau geti staðið undir því flókna hlutverki sem þeim er ætlað.

Nánar um ákvæði frumvarpsins

Í 6. gr. frumvarpsins eru lagðar til breytingar á 33. gr. laganna er lúta nánar tiltekið að því að skýra frekar þau réttindi sem útlendingum, sem lögum samkvæmt ber að fara af landi brott, stendur til boða. Eru breytingarnar m.a. í samræmi við löggjöf og framkvæmd annars staðar á Norðurlöndum.

Samkvæmt 33. gr. laganna njóta umsækjendur um alþjóðlega vernd margvíslegrar þjónustu á meðan mál þeirra eru til meðferðar hjá stjórnvöldum, svo sem húsnæðis, framfærslu og annarrar grunnþjónustu. Í grunnþjónustu felst m.a. heilbrigðisþjónusta, þar á meðal vegna andlegra veikinda, tannlæknaþjónusta og grunnskóla- og leikskólaganga fyrir börn.

Í a-lið 6. gr. frumvarpsins er sú meginregla lögð til að útlendingur sem fengið hefur endanlega synjun á umsókn sinni um alþjóðlega vernd njóti áfram allra þeirra réttinda sem 33. gr. kveður á um þar til hann hefur farið af landi brott en að hámarki í 30 daga frá því ákvörðun verður endanleg á stjórnáráðstigi. Frá þeim tímafresti falla öll réttindi niður, þó með þeim undantekningum sem tilgreind eru í ákvæðinu og varða persónulega eiginleika eða sérstakar aðstæður sem taka þarf tillit til.

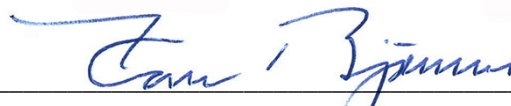
Af gefnu tilefni, og í ljósi ábendinga sem sambandið hefur mótttekið, telur sambandið rétt að taka fram að mikilvægt er að gæta almennt að því að skýrt sé hvað taki við eftir að tilvitnuðum 30 daga fresti lýkur, þ.e.a.s. hvað tekur við þegar réttur einstaklings til grunnþjónustu fellur niður og bið kann að myndast m.t.t. brottflutninga hans. Leiði lagabreytingin til þess að auknar skyldur falli á sveitarfélög, með tilheyrandi kostnaðarauka, er jafnframt mikilvægt að sveitarfélög fái hann bættan að fullu.

Þá er og líklegt að við þessar aðstæður fjölgi heimilislausum einstaklingum með tilheyrandi álagi á félagsþjónustu sveitarfélaga og aukins kostnaðar í þeim efnum. Óhjákvæmilegur fylgifiskur slíkrar neyðar hlýtur ávallt að vera aukin hætta á því að hlutaðeigandi einstaklingar verði berskjaldaðri fyrir hver kyns misneytingu, mansali og ofbeldi.

Í þessu sambandi leyfir sambandið sér að vísa til umfjöllunar í fyrirliggjandi umsögnum t.d. Mannréttindaskrifstofu Íslands og Rauða krossins, þar sem er komið inn á þessa þætti.

Virðingarfyllst

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri